

QO‘QON UNIVERSITETI XABARNOMASI

ILMIY-ELEKTRON JURNALI
5-SON

**KOKAND UNIVERSITY
HERALD** | **2022**
VOLUME №5

**QO‘QON
UNIVERSITETI
XABARNOMASI
5-SON**

**KOKAND
UNIVERSITY
HERALD
VOLUME 5**

**ВЕСТНИК
КОКАНДСКОГО
УНИВЕРСИТЕТ
ВЫПУСК 5**

5/2022

QO'QON UNIVERSITETI

XABARNOMASI

Ilmiy-elektron jurnali

Tahrir kengashi raisi:

G'.E.Zaxidov

Bosh muharrir:

Sh.R.Ruziyev

Tahrir kengashi mas'ul kotibi:

A.A.Yusupov

Tahririyat hay'ati:

1. I.f.d., prof., S. G'ulomov (O'z.R. Fanlar Akademiyasi)
2. DSc., prof., Sh. I. Mustafakulov
3. DSc., Mark Rozenbaum (AQSH)
4. PhD., I. Bobojonov (IAMO, Germaniya)
5. PhD., N. Djanibekov (IAMO, Germaniya)
6. PhD., K. Akramov (IFPRI, AQSH)
7. PhD., N. Yusupov (Woosong University, J.Koreya)
8. DSc., D. Xosilova (University of Wyoming, AQSH)
9. I.f.d., prof., B. Salimov (TDIU)
10. I.f.d., prof., K. Axmedjanov (KIUT)
11. I.f.d., prof., N. Maxmudov (TDIU)
12. PhD., Sh. Aktamov (Singapur universiteti)
13. I.f.d., prof., U. Gafurov (TDIU)
14. I.f.d., prof., X. Qurbonov (TDIU)
15. F.f.n., dotsent D. Xodjayeva (QDPI)
16. I.f.n., dotsent, N. Urmonov (TDIU)
17. F.f.d., prof., Sh. Shaxobidinova (ADU)
18. F.f.d., prof., M. Umarxodjayev (ADU)
19. I.f.n., dotsent, J. Qambarov (FarPI)
20. PhD, dotsent, D. Rustamov (ADU)
21. I.f.n., dotsent, A. Islamov (Qo'qon universiteti)
22. PhD., M.Najmiddinov (Qo'qon universiteti)

Qo'qon universiteti xabarnomasi

("Вестник Кокандского университета – Kokand University Herald") ilmiy-elektron jurnali Qo'qon universiteti Kengashining qaroriga asosan tashkil etilib, 2020-yil 10- oktabrda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №1138 raqami bilan ro'yxatidan o'tkazilgan, shuningdek davlatlararo standartlar talabi asosida O'zbekiston Milliy kutubxonasidan jurnal uchun 2181-1695 ISSN-raqami olingan.

© "Kokand University" – 2022

Tahririyat manzili:

150100, Farg'ona viloyati, Qo'qon shahri, Turkiston ko'chasi, 28 a-uy, 1-xonadon

Mundarija:/Outline:

Iqtisodiyot / Economy			
1.	I. Foziljonov	Modern methods for forecasting cash flows	3-6
2.	D. Nuritdinova	Management of processes of implementation of state interactive services through information technologies	7-9
3.	Tsoy Marina.	The role of gender equality in poverty reduction and decent job creation - world experience and practice of Uzbekistan	10-13
4.	B. Turanboyev B. Rajabboyev	Puzzles involving the stock market, inflation and the predictability of stock market returns	14-17
5.	A. Bakirbekova	К вопросу об управлении человеческими ресурсами в международных компаниях	18-25
6.	J. Kambarov	Yangi sanoat inqilobini risk boshqaruviga ta'siri masalalari	26-29
7.	F. Mulyadinov	Sanoat korxonalari va biznes faoliyatida integratsion axborot tizimlari	30-35
8.	M. Diyarova	Qurilish sohasida kichik biznes sub'yektlarining innovasion faoliyati va uni tashkil etishning asosiy tamoyillari	36-39
9.	R. Toxirov	Tadbirkorlik subyektlari samaradorligini baholashning uslubiy yondashuvlari	40-43
10.	M. Boltayeva, A. Suyunov	Mamlakat iqtisodiyotida turizmni rivojlantirishning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati	44-46
11.	O. Ahmadjonov	O'zbekistonda islomiy moliya tizimini qo'llash istiqbollari	47-51
12.	M. Tojiyeva	Biznesni rivojlantirish samaradorligi hamda uni baxolashning uslubiy yondashuvlari	52-58
Pedagogika / Pedagogy			
13.	K. Kaziyev, Sh. Bisenova, F. Khamidullayev	Reflection as a quality for effective professional activities and self-development	59-63
14.	G. Umirova	Iqtisodiyotimizni rivojlantirishda innovatsiyalarning tutgan o'rni va roli	64-66
15.	F. Berdibekova	Akmeologik yondashuv asosida o'qituvchilarning kasbiy mahoratini rivojlantirish	67-70
16.	M. Salayeva M. Djumabaeva	Bo'lajak pedagoglarni kasbiy tayyorlash jarayonida kreativ faoliyatini rivojlantirish	71-74
17.	B. Ergasheva	Kompetensiyaviy yondashuv asosida bo'lajak tarbiyachilarni kasbiy faoliyatga tayyorlash texnologiyasi pedagogik muammo sifatida	75-77
18.	M. Baqoyeva	Maktabgacha katta yoshdagi tarbiyalanuvchilarda bilishga qiziqishni rivojlantirish texnologiyasi	78-81
19.	L. Axmadaliyev	Qayyumiy" asaridagi №3-16-fiqralarning tazkira qo'lyozma va nashri o'rtasidagi matnii-qiyosiy tadqiqi	82-88
20.	S. Muxabbat	O'zbek pedagogikasi tarixini davrlashtirishning nazariy asoslarini takomillashtirish tarixiy-pedagogik zarurat sifatida	89-92
21.	A. Tangriyev	Yosh dzyudochilarda tezkor-kuch qobiliyatining samaradorligini oshirish	93-95
Fizika / Physics			
22.	G. Nafasova	Bo'lajak fizika o'qituvchilarida mantiqiy kompetentligini rivojlantirishning didaktik imkoniyatlari	96-97
23.	G'. Nafasov D. Abduraimov	Transversal izotrop jism uchun ikki o'lchovli termoelastik bog'liq masalani sonli modellashtirish va uning dasturiy ta'minoti	98-103
Lingvistika / Linguistics			
24.	M. Xolova O. Lolayeva	Lingvistikada orfografik tamoyillar va tahlillar	104-106

BO'LAJAK FIZIKA O'QITUVCHILARIDA MANTIQUIY KOMPETENTLILIGINI RIVOJLANTIRISHNING DIDAKTIK IMKONIYATLARI

Gulnoza Nafasova Baxtiyrovna,

Guliston Davlat Universiteti Ctajyor tadqiqodchisi, gulnozanasova544@gmail.ru

TDPU professori, ped.f.d Abdullayeva B.S taqrizi asosida

MAQOLA HAQIDA	АННОТАЦИЯ
<p>Qabul qilindi: 24-dekabr 2022-yil Tasdiqlandi: 26-dekabr 2022-yil Jurnal soni: 5 Maqola raqami: 22 DOI: https://doi.org/10.54613/ku.v5i5.227</p>	<p>Ushbu maqolada bo'lajak fizika o'qituvchilarining mantiqiy kompetentliligini rivojlantirishning didaktik imkoniyatlari haqida so'z boradi. Maqolada turli ilmiy asoslardan mulohazalar keltirilgan o'tilgan.</p>
<p>KALIT SO'ZLAR/ Ключевые слова/ Keywords</p>	
<p>ta'lim-tarbiya jarayoni, kompetentlik, kompetensiya, kompetentli yondashuv.</p>	

Kirish. Didaktikaning asosiy vazifalaridan biri, nimaning kimga va qay tarza o'qitish masalasiga yechim izlash, zamon talabiga mos ta'lim jarayonini tashkillashtirishdir. O'rgatilayotgan bilim va shakllantirilayotgan ko'nikmalar bu talabning ongu-shuurida mantiqiy tafakkurini rivojlantirish, fikrlash qobiliyatini oshirish, milliy va umuminsoniy qadriyatlarni qaror toptirish, unda kelgusida vatan ravnaqi uchun kerakli kadr bo'lib yetishishiga zamin yaratishdir. Shu jumladan, ta'lim-tarbiya jarayonini nafaqat ta'lim oluvchilarga fanlar bo'yicha bilim berish, balki egallagan bilim va malakalarini amalga tatbiq etish, ulardan yangiliklar yaratish, jarayonlarni tahlil eta olishda foydalanish ko'nikmalarini shakllantirishga yo'naltirish ham asosiy vazifalardan biridir. Hozirgi zamonda ta'lim tizimi tadqiqotchilar tomonidan turlicha talqin etilayotgan kompetensiya tushunchasi va uning mazmuni, chegaralari, uning tarkibiy qismlarining tuzilishi kabi muammolarga duch kelib turibdi. Psixologik-pedagogik adabiyotlarda hamda respublikamiz va xorijlik ko'pgina pedagog olimlarning ilmiy ishlarida "kompetensiya" va "kompetentlik" degan tushunchalar keyingi vaqtlarda keng qo'llanilmoqda. Ta'lim tizimiga kompetentli yondashuv xorijiy adabiyotlarda o'tgan asrning 60-yillarida shakllana boshlanib, "Kompetensiya" masalasi ko'p yillardan buyon olimlar tomonidan o'rganilib kelinmoqda. Ular N.A. Muslimov, Sh.Sh.Sharipov, X.F.Rashidov, S.Yu.Maxmudov, B.S.Abdullayeva, O.A.Qo'ysinov, G'.A.Nafasov, M.X.Saidov, R.Uayt, Dj.Raven, N.V.Kuz'mina, A.K.Markova, V.I.Baydenko, A.V.Xutorskiy, S.I.Ojegov, E.F.Zeyer, I.A.Zimnyaya, V.I.Baydenko, A.A.Verbiskiy va boshqalar.

Tadqiqot metodologiyasi. «Kompetensiya» tushunchasi ilk bor XX asrning 50-60-yillarida ilmiy adabiyotlarda tilga olingan. Amerikalik olim Chomskiy «Sintaktik strukturalar», «Sintaksis nazariyasining aspektlari» nomli asarlarida kompetensiyani insonning biror faoliyatni amalga oshirish layoqati sifatida talqin etgan. Kompetentli yondashuv masalalarining tarixiy ildizlari Sharq mutafakkirlari Abu Rayhon Beruniy, Abu Ali ibn Sino, Abu Nasr Forobiy, Abdulla Avloniy asarlarida aks etgan. Tarixiy meroslarimizda kompetensiyaviy bilim olishga yo'naltirilganlik g'oyalarning jamiyat taraqqiyotidagi ahamiyati va muhimligi masalalari haqida ko'plab fikr-mulohazalar bayon etilgan.

"Kompetensiya" va "kompetentlilik" tushuncha va atamalarini yaxshi idrok etish niyatida bir qator lug'atlarga e'tiborimizni qaratamiz: Kompetentlik tushunchasining lug'aviy ma'nosi turli tillarda quyidagicha izohlanadi: - Competent (fransuz tilida) – vakolatli; - Competent (lotin tilida) – qobiliyatli; - Competent (ingliz tilida) - qobiliyatli. "O'zbekiston milliy ensiklopediyasi" da esa quyidagicha talqin etilgan: kompetensiya – u yoki bu sohada bilimlar, tajriba. S.I. Ojegov bu tushunchalarni rus tili izohli lug'atida quyidagicha izohlaydi. "Kompetensiya – 1. Biror kishi juda yaxshi bilgan yoki xabardor bo'lgan masalalar doirasi. 2. Biror

kishining vazifalari, huquqlari doirasi" "Kompetentlik - biror soha bo'yicha har tomonlama chuqur bilimga ega bo'lgan va shuning uchun ham fikri salmoqli, ishonchli hisoblangan kishining sifati". N.A.Muslimov kompetentlikni quyidagicha ta'riflagan: "kompetentlik bu- talabalarning shaxsiy va ijtimoiy ahamiyatga ega kasbiy faoliyatining amalga oshirilishi uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalarning egallanishi hamda ularni kasbiy faoliyatda qo'llay olishi bilan ifodalanadi"¹. A.X.Mahmudov esa, kompetentlikka quyidagicha ta'rif bergan: "kompetentlik bu doimo o'zgarib borayotgan sharoitlarda yoki mutaxassisning kasbiy faoliyatini samarali olib borishga imkon beruvchi shaxsga xos integrallashgan sifatlardir". "Oliy ta'lim" lug'at-ma'lumotnoma to'plamida – "Kompetentlik – tegishli, layoqatli, vakolatlilik. Muayyan ijtimoiy kasbiy mavqega ega shaxslarning ular bajarayotgan vazifa va hal etayotgan muammolari mavjud murakkablik darajasiga bilimlari, layoqatlari va tajribalari mos kelganlik darajasi. "Malaka" terminidan farqli o'laroq u malakani tavsiflovchi sof kasbiy bilim va layoqatni o'z ichiga olishdan tashqari, yana sifat, tashabbus, hamkorlik, guruhda ishlay bilish qobiliyati, kommunikativ o'quv, ta'lim olish, baholash o'quvi, mantiqiy fikrlash, axborotni tanlash va foydalanish layoqatlari kabi sifatlarni ham o'zida mujassamlashtiradi deb ifodalangan. Kompetentlik— tushunchasi shaxsning doimo o'sib boruvchi tasnifi bo'lib, real hayotiy vaziyatlarda yuzaga kelgan muammolarni yechish qobiliyati, o'z bilimi, o'quv va hayotiy tajribalari, qadriyatlari va qiziqishlarini unga safarbar etish imkoniyatlari hisoblanadi. Kompetentlik – bu bilimlarni tashkil etishning o'ziga xos tipi bo'lib, shaxsning umumiy intellektual rivojlanishida, kasbiy masalalarni maksimal darajada samarali hal qila bilish va tevarak atrofdagi borliq talablarini ob'yektiv ravishda baholay bilish imkonini beruvchi mavjud aqliy tajriba tarkibiy qismlarining, axborotni qayta ishlash mexanizmining, individual ravishda intellektual faoliyatni tanlay bilishning shakllanganligida o'z ifodasini topadi. Umuman, "kompetentlik" tushunchasini aniqlash borasida olib borilgan barcha ilmiy ishlar va tadqiqotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, kompetentlik - shaxsning o'z oldiga qo'yilgan vazifalarni bajara olish qobiliyatidir. Uning aniq ishini bajarishi uchun olgan bilimlari yig'indisi, mahorati va ko'nikmalari asosiy vosita bo'lib xizmat qiladi. Shu bilan birga, uning kognetiv va doimo o'sib boruvchi ko'nikmalari, maqsadlari, ruhiy kechinmalari va boshqa fazilatlar ham "kompetentlik" tushunchasi mohiyatiga kiradi. Shaxsning bir-biri bilan uzviy bog'langan barcha hislatlari kompetentlikni kompleks tushunish imkonini beradi. Bu insoniy sifatlarning ichki va tashqi sharoitlarda va talablar qo'yilganda yuzaga chiqadi. Kompetentlikni aniqlash bo'yicha barcha yondashuvlardagi umumiylik tomoni shundaki, kompetentlik amaliy faoliyat jarayonida shakllanadi va namoyon bo'ladi. Ta'lim jarayonini kompetentlik yondashuviga yo'naltirish ta'limda metodik shart-sharoitlar, yangi

¹ Muslimov N. va boshqalar. Bulaajak kasb ta'limi o'qituvchilarining metodik kompetentligini shakllantirish texnologiyalari: Metodik q'llanma. – T.: TDP, 2014. – 124 b.

pedagogik texnologiyalarning mazmuni va qo'llanishini qaytadan ko'rib chiqish va ishlab chiqishni talab etadi, chunki kompetentliklar hech bir fan bo'yicha na bilimlarga va na ko'nikmalarga taaluqli emas.

Tadqiqot natijalari. An'anaviy ta'limda asosiy e'tibor ta'lim oluvchining ma'lum bir bilim, ko'nikma va malakalar to'plamini egallashiga qaratilgan bo'lganligi sababli, bugungi kunda chuqur bilimlarga ega bo'la turib, ularni zarurat yoki imkoniyat paydo bo'lganda, kerakli vaqtda va kerakli joyida o'z o'rnida qo'llay olmaydigan odamlarni uchratish mumkin. Hozirgi kun o'qituvchisining o'quv fanlari bo'yicha faqatgina bilim, ko'nikma va malakalarga ega bo'lishning o'zi yetarli emasligi barchaga birdek ma'lum. Endi esa, biz ushbu uch omillarga alohida to'xtalib o'tamiz. Bilim – o'rganilgan ma'lumotlarni eslab qolish va qayta tushuntirib berish; ko'nikma – o'rganilgan bilimlarni tanish vaziyatlarda qo'llay olish; malaka – o'rganilgan bilim va shakllangan ko'nikmalarni notanish vaziyatlarda qo'llay olish va yangi bilimlar hosil qilish; kompetensiya – mavjud bilim, ko'nikma va malakalarni kundalik faoliyatda qo'llay olish qobiliyati. Agar bo'lajak o'qituvchining bilim, ko'nikma va malakasi bilan birgalikda kompetensiyaviy yondashuvchanligi bo'lmasa: – ta'lim muassasasini muvaffaqiyatli bitirgan yosh mutahasis, hayotda ko'p muvaffaqiyatsizliklarga uchraydi; – oliy ta'lim muassasini bitirib yangi ishga borgan yosh mutaxassis universitet yoki institutda kasbiga oid bilim va ko'nikmalarni yetarli darajada olgan bo'lsada, ish joyiga ko'nikishi uzoq vaqt davom etadi; – noqulay vaziyatlarda ma'lum bo'ladiki, umumiy o'rta ta'lim va oliy ta'limda olingan bilim va ko'nikmalar tezda hal qilinishi kerak bo'lgan hayotiy vaziyatlarga to'g'ri kelmaydi yoki umuman hayotida kerak bo'lmaydi. Shunga ko'ra ta'lim jarayoniga talabalar egallagan bilim, ko'nikma va malakalarini bevosita kundalik hayotida qo'llashga o'rgatadigan kompetensiyaviy yondashuvga asoslangan DTS larni yaratish va ta'lim jarayoniga qo'llash zaruriyati yuzaga keldi. I.A.Zimnyaya, tayanch kompetensiyalarni guruxlash asoslarini ajratish va nazariy jihatdan asoslab berishga, ularning asosiy, zarur atamaları majmuini aniqlashga va ularning har biriga kiritiladigan kompetensiyalar turlarini belgilashga harakat kildi. Tayanch kompetensiyalarning uch guruxini ajratib olish uchun nazariy asos sifatida psixologiyada shakllantirilgan qoidalar xizmat qiladi, bu qoidalarga inson muloqot, bilim olish va mehnat sub'yekti ekanligi; inson jamiyatga, boshqa odamlarga, o'ziga nisbatan munosabatlar tizimida namoyon bo'lishi; insonning kompetentligi akmeologik rivojlanish vektoriga ega ekanligi; kasbiy mahorat kompetentligi o'z ichiga olishi kabilar kiradi. Tayanch kompetensiyalar – insonning jamiyatdagi hayotiy faoliyatidagi dolzarb va istiqbolli ahamiyatga ega bo'lgan turli sohalariga tegishli bo'lgan masalalar, bilimlar, amaliy ma'lumotlar va faoliyat usullaridan iborat jarayon bo'lib, ularni o'zlashtirish bir tomondan insonning shaxsiy va ijtimoiy jihatdan muvaffaqiyatli faoliyatini ta'minlash, boshqa tomondan, jamiyatning ma'lum bir sifatdagi inson resurslariga bo'lgan talablarini qondirishga xizmat qiladi. Kompetensiyalardan, ta'lim kompetensiyalarni farqlash lozim. Ta'lim kompetensiyasi bo'lajak o'qituvchini kelajakdagi to'laqonli hayotidagi faoliyatini modellashtiradi. Ma'lumki, ba'zi kompetensiyalar, boshqalariga nisbatan umumiy yoki ahamiyatliroq bo'ladi. Shunga ko'ra ularni uchta darajaga bo'lish mumkin: - tayanch kompetensiyalar – ta'lim mazmunining umumiy(metapredmet) qismiga tegishli; – umumpredmet (kasbiy) kompetensiyalari – ma'lum doiraga kiruvchi o'quv predmetlari va ta'lim sohalariga tegishli; – predmetga oid (maxsus) kompetensiyalar – oldingi ikkitaga nisbatan xususiy hisoblanib o'quv predmeti doirasida shakllantiriladi. Tayanch kompetensiyalarning dunyo bo'yicha yagona ro'yxati yo'q. Chunki har bir mamlakatning o'z an'analari, mentaliteti va o'ziga xos talablari bor. Kompetensiya – bu jamiyatning o'z fuqarolariga qo'yan ijtimoiy buyurtmasi bo'lib, ularning

ro'yxati ma'lum bir mamlakatdagi ijtimoiy muhit bilan belgilanadi va bu ro'yxat tadqiqotchi olimlarimiz tomonidan quydagicha ishlab chiqildi: Kommunikativ kompetensiya – ijtimoiy vaziyatlarda ona tilida hamda birorta xorijiy tilda o'zaro muloqotga kirisha olishni, muloqotda muomala madaniyatiga amal qilishni, ijtimoiy moslashuvchanlikni, hamkorlikda jamoada samarali ishlay olish layoqatlarini shakllantirishni nazarda tutadi. Axborotlar bilan ishlash kompetensiyasi – mediamanbalardan zarur ma'lumotlarni izlab topa olishni, saralashni, qayta ishlashni, saqlashni, ulardan samarali foydalana olishni, ularning xavfsizligini ta'minlashni, media madaniyatga ega bo'lish layoqatlarini shakllantirishni nazarda tutadi. O'zini o'zi rivojlantirish kompetensiyasi – doimiy ravishda o'z-o'zini jismoniy, ma'naviy, ruhiy, intellektual va kreativ rivojlantirish, kamolotga intilish, hayot davomida mustaqil o'qib-o'rganish, kognitivlik ko'nikmalarini va hayotiy tajribani mustaqil ravishda muntazam oshirib borish, o'z xatti-harakatini muqobil baholash va mustaqil qaror qabul qila olish ko'nikmalarini egallashni nazarda tutadi. Ijtimoiy faol fuqarolik kompetensiyasi – jamiyatda bo'layotgan voqea, hodisa va jarayonlarga daxldorlikni his etish va ularda faol ishtirok etish, o'zining fuqarolik burch va huquqlarini bilish, unga rioya qilish, mehnat va fuqarolik munosabatlarida muomala va huquqiy madaniyatga ega bo'lish layoqatlarini shakllantirishni nazarda tutadi. Milliy va umummadaniy kompetensiya – vatanga sadoqatli, insonlarga mehroqibatli hamda umuminsoniy va milliy qadriyatlarga e'tiqodli bo'lish, badiiy va san'at asarlarini tushunish, orasta kiyinish, madaniy qoidalarga va sog'lom turmush tarziga amal qilish layoqatlarini shakllantirishni nazarda tutadi. Matematik savodxonlik, fan va texnika yangiliklaridan xabardor bo'lish hamda foydalanish kompetensiyasi – aniq hisob-kitoblarga asoslangan holda shaxsiy, oilaviy, kasbiy va iqtisodiy rejalarni tuza olish, kundalik faoliyatda turli diagramma, chizma va modellarni o'qiy olish, inson mehnatini yengillashtiradigan, mehnat unumdorligini oshiradigan, qulay shart-sharoitga olib keladigan fan va texnika yangiliklaridan foydalana olish layoqatlarini shakllantirishni nazarda tutadi. Yu.V.Frolov, bo'lajak fizika o'qituvchisi egallashi kerak bo'lgan uchta integratsiyalashgan kompetensiyalar guruhini tuzadi: – umumiy (tayanch) kompetensiyalar; – uslubiy (kasbiy pedagogik) kompetensiyalar; - mavzuga yo'naltirilgan (maxsus) kompetensiyalar kasbiy kompetensiyani umumiy, tayanch va maxsus kompetensiyalarning birikmasi sifatida tushunishga aniqlik kiritdilar. Mualliflarning fikriga ko'ra, umumiy kompetensiyalar har qanday kasbiy faoliyat uchun zarur bo'lib, bugungi kunda ular alohida ahamiyatga ega. Ular, birinchi navbatda, axborot, muloqot hamda fuqarolik jamiyatida shaxs xatti-harakatlarining ijtimoiy va huquqiy asoslaridan foydalanish asosida kasbiy muammolarni hal qilish qobiliyatida namoyon bo'ladi.

Xulosa. Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, bo'lajak fizika o'qituvchilarida mantiqiy kompetentligini rivojlantirishning didaktik imkoniyatlari juda ham kengdir. Tayanch kompetensiyalar ma'lum bir kasbiy faoliyatning o'ziga xos xususiyatlarini aks ettiradi. Tayanch kompetensiyalar kasbiy pedagogik faoliyat uchun jamiyat rivojlanishining muayyan bosqichida ta'lim tizimiga qo'yiladigan talablar kontekst (bog'lanish)da kasbiy faoliyatni shakllantirish uchun zarur hisoblanadi. Maxsus kompetensiyalar kasbiy faoliyatning ma'lum bir predmeti yoki sub'yektidan tashqari sohaning o'ziga xos xususiyatlarini aks ettiradi. Maxsus kompetensiyalarni o'quv predmeti, kasbiy faoliyatning ma'lum bir yo'nalishi bo'yicha umumiy va tayanch kompetensiyalarni amalga oshirish deb hisoblash mumkin. Albatta, kompetensiyalarning uch turi ham bir-biriga bog'langan va bir vaqtning o'zida rivojlanadi. Bu pedagogik faoliyatning individual uslubini shakllantiradi, mutaxassisning yaxlit qiyofasini yaratadi va pirovardida uning mantiqiy kompetentligini shakllantirishni ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Зеер Э.Ф., Заводчиков Д. Идентификация универсальных компетенций выпускников работодателем // Высшее образование в России / -2007. -№2
2. Зимняя И.А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования / И.А. Зимняя // Высшее образование сегодня. – 2003.
3. Митяева А.М. Компетентностная модель многоуровневого высшего образования (на материале формирования учебно-исследовательской компетентности бакалавров и магистров). Автореферат дисс. док. пед. наук. -Волго
4. Абдуллаева Б.С. Академик лицей талабаларининг математик тафаккурини ривожлантириш: Дис. ... пед. фан. ном. – Тошкент, 2002
5. Муслимов Н. ва бошқалар. Бўлажак касб таълими ўқитувчиларининг методик компетентлигини шакллантириш технологиялари: Методик қўлланма. – Т.: ТДПУ, 2014. – 124
6. Ғ.А.Нафасов. Элементар математикани ўқитиш жараёнида олий таълим муассасалари талабаларини когнитив компетенциясини ривожлантириш. Т.2012.-20 б

**QO'QON UNIVERSITETI
XABARNOMASI**

**KOKAND UNIVERSITY
HERALD**

**ВЕСТНИК КОКАНДСКОГО
УНИВЕРСИТЕТА**

5 / 2022

ISBN: 2181-1695

Bosishga ruxsat etildi 2022-yil 28-dekabr.
Qog'oz bichimi 60x84 1/8 «Libre Franklin, Montserrat»
garniturasida. Shartli bosma tabog'i 8. Adadi 20 nusxa.
Buyurtma rakami № . Baxosi shartnoma asosida.
"Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi"

bosmaxonasida
chop etildi.

